

## Marija Ristivojević

*Institut za etnologiju i antropologiju  
Filozofski fakultet, Univerzitet u Beogradu  
mristivo@f.bg.ac.rs*

### "Novi talas" u percepciji novih generacija\*

**Apstrakt:** Rad predstavlja analizu savremenih predstava koje o muzičkom "novom talasu" formiraju generacije rođene posle 1980. godine, tj. u "postnovotalasnom" periodu. Sve приметnija težnja za revitalizacijom i reaktuelizacijom fenomena "novog talasa" na lokalnom nivou, kao i identiteta koji iz njega proizlaze, ukazuje ne samo na važnost ovog muzičkog koncepta, već i na njegovu međuzavisnost sa lokalnom sredinom. Odjeci različitih aktuelnih narativa o pomenutom fenomenu utiču na formiranje skupa predstava kako o samom "novom talasu", tako i o Beogradu toga vremena među generacijama koje svoja viđenja datog perioda grade naknadno i posredno. Cilj rada je odgovor na pitanje u kojoj meri su mladi danas upoznati sa fenomenom "novog talasa", te šta on za njih predstavlja.

**Ključne reči:** muzika, "novi talas", Beograd, osamdesete, nove generacije, savremene percepcije

### Uvod

Nova vrsta muzičkog senzibiliteta označena etiketom "novi talas" zahvatila je beogradsku rokenrol scenu 1980. godine. Ukoliko bi godine objavljivanja relevantnih albuma tri najpoznatije lokalne grupe – *Idola* (1981, 1982 i 1983.), *Šarla akrobate* (1981.) i *Električnog orgazma* (1981, 1982, 1983.), te izdavanja ključnih kompilacija – "Paket aranžman" i "Artistička radna akcija" 1981. godine, poslužile kao parametri novotalasnog trajanja, moglo bi se zaključiti da ovaj fenomen nije bio naročito dugog veka. Ipak, za tako kratko vreme, "novi talas" je uticao na kreiranje specifične identitetske forme koja bi se mogla označiti i kao "urbani beogradski duh". Naime, "novi talas" je kao muzički, ali i obuhvatniji kulturni fenomen podstakao formiranje predstave da je Beograd u tom trenutku (osamdesetih godina) bio grad u kome se "nešto značajno desilo", a koja i danas nastavlja da se (re)konstruiše putem doku-

---

\*Rad je rezultat istraživanja u okviru projekta "Transformacija kulturnih identiteta u savremenoj Srbiji i Evropska unija" (177018) finansiranog od strane Ministarstva prosvete, nauke i tehnološkog razvoja Republike Srbije.

mentarnih filmova, literature, raznovrsnih manifestacija i remasterizovanih kompilacija<sup>1</sup>. Trideset godina predstavlja dovoljnu, ali ne i preterano daleku vremensku distancu, što osamdesete godine čini pogodnim periodom za "pogled unazad", pogled koji je sve izraženiji, bilo da je reč o organizovanju izložbi koje na različite načine sagledavaju "osamdesete" u Beogradu (i Jugoslaviji), ili, pak, o koncertima na kojima sviraju savremeni domaći sastavi (sa ponekim gostovanjem nekadašnjih novotalasnih "zvezda"). U spomen na fenomen panku i "novog talasa" na ex-yu prostoru, 2. 10. 2008. godine je u Zagrebu u *Tvornici*, u organizaciji Darka Putaka, održan koncert "30 godina kasnije – Sedmorica veličanstvenih" na kome je zajedno učestvovalo "sedam ključnih autora i grupa domaćeg novog vala" iz Beograda, Zagreba i Ljubljane, "a svaki od njih je izveo materijale sa prvih singlova i albuma, te podsjetio kako je to bilo na legendarnim koncertima u Lapu i Kulušiću".<sup>2</sup> Organizatori *Mikser* festivala 2011. godine su jedan deo muzičkog programa posvetili "novom talasu" obeležavajući na taj način "tridesetogodišnjicu vrhunca jugoslovenskog 'novog talasa' 1981. godine"<sup>3</sup>. Tom prilikom pojedini bendovi su prvu polovinu svog nastupa ispunjavali izvođenjem selektovanih numera grupa *Šarlo akrobata*, *Beograd*, *La Strada*, *Boye* i drugih kao svojevrsan omaž nekadašnjoj "ex-yu rok sceni". Godinu dana ranije, još jedna lokalna manifestacija (BELEF) je svoj program zasnovala na podsećanju na novotalasnu scenu:

"Ove godine Beogradski letnji festival - BELEF, pod sloganom 'Na novom talasu', pokušaće da predstavi Beograd kao kulturni centar regiona, kao grad koji i preko leta ima kvalitetnu kulturnu ponudu i tolerantnu, komunikativnu, urbanu suštinu. Početak novog talasa u Srbiji vezuje se za 1980. godinu i izdanje kultne ploče "Paket

<sup>1</sup>Nekadašnji *Jugoton* (simbol "novog talasa" u diskografskim krugovima), a danas diskografska kuća *Croatia Records*, 2007. godine izdala je remasterizovano izdanje u vidu seta sastavljenog od tri "kulturna" albuma beogradske novotalasne scene koja predstavljaju "dragocjeno svjedočanstvo o afirmaciji ne samo beogradske, nego i novovalne rock scene cijele ex-Jugoslavije na početku 80ih" – "Paket aranžman", prvi i jedini album sastava *Šarlo akrobata* – "Bistriji ili tuplji čovek biva kad", kao i prvog albuma sastava *Električni orgazam* – "Električni orgazam".

<sup>2</sup> Kao godina početka panku i novog talasa na ex-yu prostoru uzeta je 1978. godina kada su *Pankrti* izdali singl "Ljubljana je bulana / Lepi in prazni", a *Prljavo kazalište* izdalo svoj prvi singl "Televizori". Koncert u *Tvornici* u Zagrebu je uživo snimljen, a dupli CD je izdao *Dallas Records*. Citati su iz propratnog materijala na CD-u, tekst je napisao Hrvoje Horvat. Na koncertu su učestvovali: *Električni orgazam*, Darko Rundek, Vlada Divljan, Jasenko Houra, Davorin Bogović, Pero Lovšin (*Pankrti*) i *Lačni Franc*. Organizator je objasnio da iz određenih razloga nije bilo moguće okupiti i druge značajne učesnike "novog talasa" (npr. *Azra* i *Šarlo akrobata*). Zahvaljujem na informaciji o koncertu prof. Dragani Antonijević.

<sup>3</sup> Dostupno na: <http://mikser.rs/archive/2011/en/mikser-festival/zones.php?selection=music>, 18. 7. 2013.

aranžman", koja je promovisala jednu novu, autentičnu estetiku i pogled na svet koji su Idoli, Šarlo akrobata i Električni orgazam uneli u našu kulturu. "novi talas" je afirmisao nove ideje i u tom periodu nam se činilo da je Beograd centar Evrope, centar sveta. "novi talas" je iznedrio generaciju značajnih umetnika, autentičnih ličnosti, koji su Beogradu dali šarm i neodoljivost od koje se i danas živi<sup>4</sup>."

Promovisanje ne samo muzike koja je označena etiketom "novi talas", već i ideja, te onoga što se identifikuje kao "urbani duh grada", kao što stoji u izloženom obrazloženju organizatora, postaje relevantno istraživačko pitanje ukoliko se uzme u obzir da generacije rođene posle "novog talasa" saznanja o toj sceni, njenom značaju i uticajima stižu posrednim putem. Shodno tome, cilj ovog rada predstavlja sagledavanje "novog talasa" iz perspektive postnovotalasnih generacija. U prethodnim radovima analizirala sam način na koji je "novi talas" uticao na formiranje specifičnog beogradskog identiteta (v. Ristivojević 2011), kao i značenja koja ovom fenomenu danas pripisuju sami njegovi protagonisti (v. Ristivojević 2012), dok se sada fokus zasniva na uočavanju stepena prihvaćenosti na taj način stvorenih predstava od strane potonjih generacija. Zanimalo me je da utvrdim da li novijim generacijama pojam "novi talas" išta znači, zatim šta pod njim podrazumevaju, kako bih ispratila jedan deo puta kojim se "novi talas" danas (re)konstruiše kao kulturni i lokalni fenomen.

Podaci koji se u radu obrađuju, dobijeni su na osnovu ankete sprovedene tokom septembra 2011. godine. Anketom je obuhvaćeno 52 ispitanika koji nisu bili rođeni u vreme "novog talasa" ili su tada imali svega nekoliko godina, što znači da tu grupu informanata čine osobe koje su u vreme ispitivanja imale između 15 i 31. godinu. Odabir ispitanika je izvršen na osnovu slučajnog uzorka, bez uvida u muzičke preferencije anketiranih, niti njihove upoznatosti sa temom, kako bi se na taj način dobili što objektivniji podaci. Deo anketiranih čine učenici jedne beogradske gimnazije (u pitanju je ceo razred koji je bio zamoljen da popuni anketu), dok je deo sastavljen od informanata nasumično odabranih (prijatelji, komšije, njihovi prijatelji i poznanici itd.). Budući da nisu bili u direktnom kontaktu sa novotalasnom scenom, anketirani ispitanici su svoju predstavu o ovom fenomenu morali da grade naknadno, na osnovu informacija dobijenih iz medija, od roditelja, prijatelja, preko slušanja muzike iz tog perioda, dokumentarnih filmova, raznih tematskih tribina i slično.

### "Novi talas" – postnovotalasna perspektiva

Kako bi bilo moguće ispratiti put kojim se "novi talas" konstruiše u aktuelnim narativima, potrebno je na kratko se osvrnuti na pitanje međuodnosa mu-

<sup>4</sup> Dostupno na: <http://www.belef.org/belef2010/belef2010/>, 20. 7. 2013.

zike i lokalne sredine. Muzika, kao kulturni fenomen utiče na formiranje lokalnog identiteta (uže ili šire shvaćenog), kao što kontekst i lokalna sredina u okviru koje se muzika stvara, utiču na njen konačni oblik. Takođe bi trebalo imati u vidu i perspektivu iz koje se određeni lokalni (u ovom slučaju gradski) identitet posmatra, odnosno na koji način se taj lokalni identitet prezentuje "drugima". Pojam drugosti se tada može odnositi na nekoga ko je rođen u gradu o kojem je reč, ili, pak, u njemu živi, ali ko nije bio savremenik određene epohe, ili, recimo, na inostranog turistu koji poseduje minimalno znanje ili potpuno neznanje o tom mestu. Šta neko drugi *zna* o "našem" mestu, kako neko drugi *vidi i doživljava* "naše" mesto, da li je to znanje iskustveno ili samo konstruisano na osnovu posrednih informacija i slika? To "znanje" može da podrazumeva "znanje" o navikama lokalnog stanovništva, tamošnjoj popularnoj muzici, mestima za izlazak, o izgledu samog grada, o bitnim mestima u gradu sa muzičke tačke gledišta, načinima zabave, jednom rečju znanje o načinu života koji se odvija u okvirima određenog mesta (v. Cohen 2007). Da bi neki muzički žanr, grupa, izvođač, mogli da predstavljaju identitetski kamen temeljac, te da postanu predmet raspoznavanja i identifikacije, neophodno je najpre da postanu prepoznatljivi u toj lokalnoj ili nadlokalnoj varijanti.

Jugoslovenska popularna kultura tokom osamdesetih godina dvadesetog veka postala je predmet brojnih analiza (v. npr. Perković 2011; Perica i Velikonja 2012). Često mesto u narativima o SFRJ jeste jugoslovenski (tačnije bivši jugoslovenski) kulturni prostor koji neki autori sagledavaju kao jedino "mesto" u okviru kojeg se održala SFRJ i posle njenog raspada, odnosno "mesto" koje i dalje živi u sećanjima mnogih generacija. Mitja Velikonja taj prostor pronalazi u rokenrolu (v. Perica i Velikonja 2012, 109), dok Ante Perković na toj perspektivi zasniva ideju o "sedmoj republici". Na tragu puta kojim muzika konstruiše identitet mesta, bilo da je reč o gradu, delu grada ili državi (bivšoj ili postojećoj), Velikonja analizira popularnu muziku kako bi uočio predstave koje reprezentuju Jugoslaviju u savremenom slovenačkom društvu (v. Perica i Velikonja 2012). Tu vrstu tzv. *jugoslavizma* koji je naknadno stvoren, autor definiše kao "ideološku sliku nekadašnje Jugoslavije iznutra, u njenim državama sukcesorima, i spolja, iz inostranstva, posle 1991." (Perica i Velikonja 2012, 81). Ta slika podrazumeva nekadašnji stil života, kulturni život, društveno uređenje i tako dalje. Slično pitanje bi se moglo postaviti o Beogradu. Koje znanje o ovom gradu je moguće stvoriti na osnovu narativa o "novom talasu"? Da li se to (sa)znanje rasipa sa generacijama ili se naprotiv pojačava, budući da ta tema zadobija sve veće mesto u javnom životu grada?

Značaj naknadnih konstruisanja, te stvaranja dominantne predstave o "novom talasu" se povećava kada te predstave predstavljaju osnovno polazište onih koji saznanja o tome stiču posrednim putem. U tom pogledu namera mi je bila da istražim da li nove generacije poseduju određena saznanja o "novom talasu", šta on u njihovoj svesti predstavlja, te u kojoj meri su sa njime upo-

znati. Tim povodom izvršila sam anketiranje među 52 ispitanika, čiji je zadatak bio da odgovore na osnovna pitanja koja bi mogla predstavljati dovoljan pokazatelj upoznatosti sa novotalasnom scenom u Beogradu. Anketa je koncipirana tako da, kroz šest pitanja otvorenog tipa, ispitanicima ni na koji način ne bude sugerisan odgovor kako bi se došlo do što validnijeg rezultata. Pitanja su grupisana u dve manje celine. Prva celina se odnosila na opšte informacije o "novom talasu", tj. da li su informanti čuli za "novi talas", ukoliko jesu, šta pod njim podrazumevaju, te koje grupe (bilo da je reč o stranim ili domaćim) bi pod njega podvele. Druga celina je za cilj imala pozicioniranje "novog talasa" u vremenskom i prostornom smislu kako bi se uvidelo koja mesta u Beogradu ispitanici vezuju za "novi talas" i na koji period (decenija, godina) se to odnosi. Budući da nisu bili u direktnom kontaktu sa novotalasnom scenom, anketirani ispitanici su svoju predstavu o ovom fenomenu formirali naknadno, na osnovu informacija dobijenih iz medija, od roditelja, prijatelja, preko slušanja muzike iz tog perioda, dokumentarnih filmova, raznih tematskih tribina i tome slično. Na taj način je moguće uočiti jačinu odjeka informacija dobijenih tim putem.

Kao što je već pomenuto, ispitanici su podeljeni na dve grupe radi lakšeg sagledavanja rezultata, a potom i mogućih komparacija. Osnovni kriterijum za takvu podele jeste godina rođenja. Naime, prvu grupu čine ispitanici koji su u vreme istraživanja imali između 24 i 31. godine (35 učesnika), dok je druga grupa sačinjena od informanata uzrasta između 15 i 21. godine (17 učesnika). Ovakvom podelom namera mi je bila da naznačim stepen udaljenosti od perioda u koji smeštam "novi talas", pod pretpostavkom da što je udaljenost veća, informisanost opada.

### *"Novi talas" – muzički žanr, pokret ili širi društveni fenomen?*

Učesnici koji spadaju u prvu grupu ispitanika su u velikoj meri upoznati sa samim pojmom "novog talasa". Ta upoznatost se ogleda u tome da im je termin poznat, odnosno da su za njega čuli. U tom pogledu, samo dva ispitanika nisu pokazali informisanost (što je podatak koji umnogome određuje njihove ostale odgovore). Polovina ispitanika "novi talas" određuje kao muzički žanr, dok ga druga polovina smatra širim društvenim fenomenom čime se naglašava uzajamna veza između muzike i društva. Međuodnos muzike i društva ispitanici vide u načinu razmišljanja, životnom stilu izraženom kroz muziku, poimanju sebe i okoline. Muzika se na taj način može posmatrati kao osnovni zajednički sadržalac određene grupe ljudi koji pored muzičkih preferencija, dele i sličan pogled na svet, na društvo i kulturu u kojima žive.

"Novi talas predstavlja pored muzičkog žanra i vrstu izražavanja mišljenja mladih o svetu oko sebe i njihovim stavovima o istom".

"Po meni novi talas predstavlja pre svega muzički žanr. Ali, nekako je, bar meni, jasno da svaki muzički pravac nosi sa sobom i mnogo širu priču. Dakle, nikada to nije samo muzika, već i pokret, fenomen, društvena pojava... Muzički žanr nastaje iz nekog društvenog fenomena ili bunta".

Takođe, kod pojedinih informanata evidentno je usko povezivanje lokalne sredine i ispitivanog koncepta:

"Za mene je to jedan period beogradskog života, u kome se okupila određena grupa ljudi (u povoljnim okolnostima) koja je sebe smatrala urbanom elitom (a danas ih sigurno i dalje time smatra veliki deo savremene populacije sa teritorije ex-YU), koji jesu imali jak naboj nekog kreativnog poleta i slobode i zato su se osećali moćno i mlado i širili su to".

Kada je u pitanju asocijacija između "novog talasa" i određenih muzičkih grupa, kako stranih, tako i domaćih, ispitanici su pokazali značajnu informisanost (uglavnom je nabrajano više od tri izvođača). Čak i u slučajevima kada su sami informanti navodili da nisu sigurni u odabir grupa koje bi svrstali u "novi talas", razlike u odgovorima nisu bile naročite te su tako uglavnom navođeni izvođači poput *Joy Division*, *Blondie*, *Duran Duran*, *Depeche Mode*, *The Cure*, *The Police*, *Billy Idol*. Na osnovu bendova koje su pojedini ispitanici navodili (*The Damned*, *Clash*, *Sex Pistols*, *The Misfits*, *Ramones*), moglo bi se zaključiti da deo njih pod novim talasom ili podrazumeva i pank ili ne pravi naročitu diferencijaciju u tom pogledu. Upoznatost sa domaćim bendovima je izraženija u spremnosti ispitanika da odgovore na pitanje. U slučaju stranih bendova, jedan deo anketiranih je to pitanje zaobilazio, dok su na pitanje o domaćim bendovima svi ispitanici ponudili odgovor koji je najčešće podrazumevao nabranje grupa poput *EKV*, *Idoli*, *Haustor*, *Električni orgazam*, *Disciplina kičme*, *Azra*, *Obojeni program*, *Prljavo kazalište*, *Pekinška patka*, *Film*. Nekolicina je "novi talas" povezala i sa grupama koje se u predstavama protagonista "novog talasa" percipiraju kao izraziti "drugi" u rokenrol diskursu (npr. *Bijelo dugme*, *Riblja čorba*).

Manji broj informanata "novi talas" tumači kao aktuelni fenomen koji se odnosi na sve one izvođače koji predstavljaju novinu u okviru savremene muzičke scene. Jedan od razloga usled kojih se ovakav vid objašnjenja pronalazi, moguće je potražiti u perspektivi iz koje ispitanici posmatraju značenje "novog talasa". Ukoliko se kategorija "novi talas" razume u širem smislu, kao kvalitativna oznaka kojom se označava svojevrsna promena (novi vid izraza, različitost), kao odstupanje od postojećeg, samim tim referisanje na period od pre trideset godina ne predstavlja odgovarajuću vremensku nišu te se stoga "novi talas" koristi kako bi se tim terminom pokrilo nešto što se odnosi na savremeni period, na savremenu muzičku scenu:

"Za mene 'novi talas' predstavljaju sve naše muzičke grupe (tzv. 'nova srpska scena') koje su postale popularne pre nekoliko godina, kao što su Goribor, Mothership Orchestra, Inje, Zemlja Gruva, Nežni dalibor, Repetitor<sup>5</sup>... ima ih dosta. Znam da ovo, kako da kažem, nije 'prava definicija' novog talasa, ali ja ga, iskreno, tako shvatam, jer je to zaista 'novi talas' naše scene, nešto novo i drugačije, kvalitetno, neka vrsta bunta, progresivno i bolje i odnosu na muziku koja se do tada pravila... ja shvatam 'novi talas', kao nešto zaista novo (jer sve ove grupe su kada smo mi odrastali već bile stare – ne samo zbog godina kada su nastale, već i zbog svega drugog)".

"Ako za 'novi talas' misliš na hipster onda sam čuo. Drugo ništa mi ne pada na pamet. Novi talas je uvek neka nova senzacija od ideologije mladih koju naprasno svi zavole i furaju neko vreme. Tu spada sve; od muzicko žanra pa do fenomena".

Za generacije koje o "novom talasu" saznaju naknadno, ovaj fenomen je shvaćen u dvostrukom smislu, kao pojava koja se povezuje s određenim periodom u prošlom vremenu i vezuje se za osamdesete godine, ali i kao fenomen koji se odnosi na savremeni period. Većina ispitanika pod "novim talasom", u hronološkom smislu, podrazumeva osamdesete godine (nekolicina ga konkretnije smešta na sam početak osamdesetih), dok postoje i oni koji smatraju da je reč o fenomenu koji se proteže na dve decenije, pa u tom smislu pod "drugom" decenijom, jedan deo označava razdoblje sedamdesetih godina, dok neki drugu deceniju nalaze u devedesetim godinama. Manji broj je onih informanata (4) koji su upoznati sa izrazom "novi talas", ali ne navode nikakve konkretne informacije (vreme, grupa, mesto) na osnovu kojih bi bilo moguće utvrditi njihova dalja saznanja, dok devetoro ispitanika ne navodi nijedno mesto koje bi označio kao "novotalasno" iz čega proizlazi da je tu posredi površna upoznatost sa "novim talasom", tačnije više sa samim terminom "novi talas", negoli sa njime kao fenomenom.

Kao što je već pomenuto, drugu grupu ispitanika (17 učesnika) su činili mladi između 15 i 21. godine starosti. Ispitivanje koje je vršeno među ovim ispitanicima bi trebalo da ukaže na potencijalne razlike u percepciji "novog talasa", tačnije, na taj način bi se moglo utvrditi da li mlade generacije sve manje znaju o tom periodu, ili, pak, ne. Više od pola ispitivanih je čulo za "novi talas", ali za razliku od informanata iz prethodne grupe (rođenih između 1980-1987. godine), ovde je dominantno to da se poznavanje "novog talasa" ogleda u vrlo površnom smislu. Naime, veći je broj ispitanika koji nisu umeli da naведу nijednog izvođača, niti grupu, što govori o površnoj upoznatosti sa tim fenomenom. To je, dalje, pokazatelj da se pod tim terminom podrazumeva nešto neodređeno, nedovoljno jasno, nešto povezano sa muzikom budući da

---

<sup>5</sup> Zanimljivo je uočiti da većina navedenih grupa čine deo kompilacije *Jutro će promeniti sve* objavljene 2007. godine, a koja se označava i kao "buđenje srpske nezavisne pop scene" (v. *Politika Online*. Dostupno na: <http://www.politika.rs/rubrike/Kritika/muzicka-kritika/Budjenje-srpske-nezavisne-pop-scene.lt.html>, 20.7.2013.).

"novi talas" pretežno smatraju muzičkim žanrom. Jedan deo anketiranih smatra da je reč o obuhvatnijem fenomenu, koji podrazumeva ne samo umetnost već i šire shvaćene kulturne segmente, poput filma ali je u kvalitativnom smislu povezan sa "mladima" i novim načinom razmišljanja i stavova. Takva vrsta percepcije ukazuje na razumevanje "novog talasa" koje se ne odnosi toliko na konkretan muzički senzibilitet osamdesetih godina, već pre na inoviranje u ekspresiji unutar različitih umetničkih formi.

"Pokret mladih koji žele promene kroz muziku".

"To je širi fenomen koji obuhvata novi vid mišljenja i delanja u javnosti, kulturi (pre svega muzici i filmu)".

"Obuhvata više pojmova preko muzike i specifične kulture, do drugačijeg stava i mišljenja karakterističnog za mlade".

Većina informanata iz ove grupe nije umela vremenski da pozicionira "novi talas", čak ni u širem smislu da ga odredi (kojoj deceniji pripada). Od preostalog dela informanata, "novi talas" se povezuje sa osamdesetim godinama, ali i sa sedamdesetim. Jedna ispitanica smatra da je reč o savremenom fenomenu koga smešta u period od 2009-2011. godine.

### *Kulturna gradska mesta*

Gradski identitet se u velikoj meri konstruiše određivanjem i prepoznavanjem određenih delova grada, ili, pak, konkretnih mesta, lokala, klubova kao "našeg prostora", tj. prostora sa kojim se pojedinci identifikuju i koje prepoznaju kao deo svog mikro kosmosa. Iscrtaavanje mentalnih mapa, odnosno definisanje prostora delovanja u okviru koga su se kretali tadašnji ljubitelji i učesnici novotalasne scene, zapravo predstavlja uspostavljanje simboličkih granica uz pomoć kojih se "mi" razlikujemo od "drugih" ("ovde se mi okupljamo", "mi imamo naša mesta") (v. Žikić 2007, 76). To mapiranje se odvija kroz konstruisanje predstava i svesti o lokalnom identitetu koje se ostvaruje putem percipiranja određenih delova grada kao prepoznatljivih "tačaka" sa kojima se pojedine osobe poistovećuju. U tom pogledu bi bilo interesantno uvideti koja mesta u predstavama novih generacija slove za reprezentе novotalasne scene. Kada je reč o određenju "novog talasa" na osnovu gradskih mesta koja su, u tom pogledu, predstavljala središnja mesta okupljanja, ispitanici sa manje sigurnosti odgovaraju. Više od pola ispitanika povezuje "novi talas" sa *Studentskim kulturnim centrom*, zatim klubom *Akademija*, u manjoj meri *Klubom studenata tehnike* i *Domom omladine*. Primetno je da većina ispitanika svoj odgovor zasniva radije na pretpostavci ("nisam siguran/na, ali pretpostavljam", "verovatno su to bila...") nego na tvrdnji što ukazuje na to da "novi talas" za



mlađe generacije označava pretežno muzički fenomen, a ne i način društvenog života. Ponuđeni odgovori sadrže klubove koji u lokalnom diskursu predstavljaju "alternativna" mesta, odnosno prostore u kojima se okupljaju mladi ljubitelji rokenrola, a koji, s obzirom na dužinu svoj postojanja, danas imaju status "kulturnih mesta". Budući da takvih mesta u samom gradu nema naročito mnogo, informanti se opredeljuju za one koji u tom pogledu zadovoljavaju dva kriterijuma: postoje minimum trideset godina i predstavljaju stecište ljudi okupljenih oko alternativnih kulturnih sadržaja.

"Verovatno SKC".

"Nisam sigurna, ali pretpostavljam da je to bila Akademija, SKC, KST, i pretpostavljam parkovi....".

"Ne bih mogla sa sigurnošću da kažem, ali možda Akademija i SKC".

Dvoje ispitanika je, u kontekstu mesta koja bi povezali sa novim talasom, pomenulo i kafić *Zlatni papagaj*. Asocijacija na ovo mesto, velikim delom je povezana s istoimenom pesmom *Električnog orgazma*.

"Znam sigurno da su se baš razbuktali u SKC-u, ali ovo ostalo – ima tu raznih nekih lokalnih 'legendarnih' mesta o kojima sam slušala, ali ne bih sad da nabadam. Da, taj Zlatni papagaj, to je bila neka kafana koja je postojala, pa je Električni orgazam po njoj napravio pesmu. Ali koliko sam, opet, slušala – u to doba i nije bilo mnogo kafića gde su se ljudi okupljali, više su se onako stihijski okupljali... I na koncertima, izložbama, nešto tog tipa".

"SKC, kafana Zlatni Papagaj, Dom Omladine ...".

Kada su u pitanju lokalna mesta koja bi se mogla povezati sa novim talasom, veći deo ispitanika druge generacije nije naveo nijedan odgovor, dok su preostali ispitanici navodili najviše *Studentski kulturni centar*, *Akademiju*, *Dom omladine*, *KST*, park Manjež kao i "razne dragstore". U tom pogledu, odgovori se poklapaju sa odgovorima prethodne grupe ispitanika, ali i o percepcijama aktuelnih "alternativnih" mesta. Dvoje ispitanika je "novi talas" povezalo sa aktuelnom muzičkom scenom, te u tom smislu kao mesta "novog talasa" označila klub *Danguba* i jedan novijeg datuma - splav *River*.

## Zaključak

Na osnovu iznetih određenja, moguće je uočiti da ispitanici (neki u manjoj, neki u većoj meri) pod "novim talasom" podrazumevaju određeni alternativni muzički i kulturni izraz, pa ga, s tim u vezi, smeštaju na ona mesta koja i da-

nas predstavljaju mesta okupljanja ljubitelja "alternativne rok muzike". Odgovori ispitanika iz obe generacijske grupe ukazuju na to da je većina ispitanika upoznata sa ovim fenomenom na površnom nivou, da su za "novi talas" čuli i povezuju ga sa muzikom. Manja ili veća upoznatost se može objasniti i muzičkim ukusom te individualnim preferencijama u tom pogledu. Ukoliko bi se uporedile odgovori dobijeni anketiranjem ove dve grupe informanata, uočava se veći stepen "znanja" kod prve grupe, što potvrđuje iznetu pretpostavku da je stepen informisanosti u pogledu novotalasnog fenomena u Beogradu, povezan sa porastom vremenske distance odnosno uzrasta ispitanika.

Danas se na različite načine konstruiše slika "nekadašnjeg Beograda" u zavisnosti od više faktora kao što su perspektiva iz koje se posmatra, period koji se uzima za posmatranje, kao i kontekst. Kada je u pitanju rokenrol muzička scena, kao i način života i zabave s njom povezani, za referentni period lokalne istorije u većem broju slučajeva odabir pada na osamdesete godine<sup>6</sup>. Poslednjih godina evidentna su nastojanja da se osmisle i organizuju manifestacije i događanja koja za osnovni povod imaju muziku i kulturni život vezan za pomenuti period. Kao još jedna ilustracija toga može poslužiti i ponovo uspostavljanje festivala "Pozdrav iz Beograda u Zagrebu" što predstavlja direktnu asocijaciju na istoimenu festival koji je u razdoblju o kojem je reč predstavljao jedan od simbola razvijenosti komunikacije između tadašnjih gradskih centara, poglavito Beograda i Zagreba<sup>7</sup>.

U pomenutom delu "Nebeska Jugoslavija" Mitja Velikonja ističe kako "isti tekstovi i iste melodije u novim okolnostima mogu da znače nešto sasvim drugo" (Perica i Velikonja 2012, 123). Takva konstatacija povlači sa sobom interesantno pitanje načina na koji nove generacije percipiraju *staru* muziku. Da li se usled novih društvenih i kulturnih okolnosti, njihovo razumevanje i doživljavanje muzike osamdesetih razlikuje od onih koji su tu scenu ispratili u vreme njenog najvećeg procvata? U vreme svog postanka, "novi talas" je predstavljao svojevrsno osveženje na tadašnjoj sceni, u muzičkom i konceptualnom smislu, međutim za novije generacije fenomen "novog talasa" predsta-

<sup>6</sup> "Omaž novom talasu u SKC", 12. 9. 2009. Dostupno na: <http://www.seecult.org/vest/omaz-novom-talasu-u-skc-u>. "Izložba fotografija o Novom talasu, Miladina Jeličića – Jele" (u okviru Belefa), jul 2010. Dostupno na: <http://www.belef.org/belef2010/vizuelniprogram/>. "Poslednja pobuna – 30 godina nju vejva i panku u Beogradu" (održana u galeriji *Magacin*), decembar 2007. i mart 2008. Dostupno na: <http://www.domomladine.org/izlozbe/5/>. "Poslednja mladost u Jugoslaviji 1977-1984" (održana u Muzeju istorije Jugoslavije), decembar/januar 2011/2012. godine. Dostupno na: [http://www.mij.rs/Event\\_new.aspx?id\\_event=224](http://www.mij.rs/Event_new.aspx?id_event=224), 20. 7. 2013.

<sup>7</sup> "Festival 'Pozdrav iz Beograda' u Zagrebu", *Blic Online*, 24. 9 2010. Dostupno na: <http://www.blic.rs/Zabava/Vesti/208646/Festival-Pozdrav-iz-Beograda-u-Zagrebu>, 20. 7. 2013.

vlja "retro", a ne futuristički zvuk<sup>8</sup>, kao što je to bio u vreme kada je nastao. Takođe, postoje brojni savremenici "novog talasa" koji neblagonaklono posmatraju njegovu revitalizaciju, te to ocenjuju kao nepotrebno "recikliranje", "mitologizaciju", "industriju nostalgije". Takav negativan stav govori o postojanju bezbroj nijansi od kojih se grade složene predstave o jednom muzičkom i kulturnom fenomenu, što već predstavlja temu nekog drugog rada.

### Literatura

- Cohen, Sara. 2007. *Decline, Renewal and the City in Popular Music Culture: Beyond the Beatles*. Ashgate Publishing, Ltd.
- Perica, Vjekoslav i Mitja Velikonja. 2012. *Nebeska Jugoslavija*. Beograd: XX vek.
- Perković, Ante. 2011. Sedma republika. Pop kultura u YU raspadu. Beograd/Zagreb: Službeni glasnik/Novi Liber.
- Ristivojević, Marija. 2011. Korelacija muzike i mesta na primeru beogradskog "novog talasa" u rokenrol muzici. *Етноантрополошки проблеми* 4 (6): 935-952.
- Ristivojević, Marija. 2012. Rokenrol kao lokalni muzički fenomen. *Етноантрополошки проблеми* 7 (1): 213-233.
- Жикић, Бојан. 2007. Когнитивне "приче за дечаке": урбани фолклор и урбана топографија. *Етноантрополошки проблеми* 2 (1): 73-108.

Marija Ristivojević

Institute of Ethnology and Anthropology  
Faculty of Philosophy University of Belgrade

### New Wave in the Perception of New Generations

The paper represents an analysis of contemporary ideas about new wave music formed by generations born after 1980, in the "post-new wave" period. The ever more evident tendency to revitalize and re-actualize the new wave phenomenon at the local level, as well as the identities which stem from it, is indicative not only of the importance of this musical concept but its interdependence with the local community. The echoes of different contemporary narratives about this phenomenon influence the forming of a set of notions about, on the one hand, new wave itself, and on the other – notions about Belgrade of that time period, among generations which form their opinions and perceptions of it indirectly, and after the fact. The aim of the paper is to an-

---

<sup>8</sup> Organizatori zagrebačkog koncerta "30 godina kasnije" nazvali su ga "retro-future" festivalom.

swer the question of the extent to which young people today are familiar with new wave and what the concept represents for them.

*Key words:* music, new wave, Belgrade, eighties, new generations, contemporary perceptions

### Nouvelle vague dans la perception des nouvelles générations

Le présent travail est une analyse des représentations contemporaines que se sont formées sur la nouvelle vague les générations nées après 1980, c'est-à-dire dans la période "post-nouvelle vague". Une tendance de plus en plus visible de revitalisation et de réactualisation du phénomène de la nouvelle vague au niveau local, ainsi que des identités qui en découlent, ne rend pas seulement compte de l'importance de ce concept musical, mais aussi de son interdépendance avec le milieu local. Les échos des différents récits actuels sur le phénomène mentionné influent sur la formation d'un ensemble de représentations aussi bien de la nouvelle vague elle-même que de la Belgrade de cette époque-là chez des générations qui construisent ultérieurement et indirectement leur vision de la période donnée. L'objectif du travail est de répondre à la question dans quelle mesure les jeunes sont aujourd'hui familiarisés avec la nouvelle vague, puis ce qu'elle représente pour eux.

*Mots clés:* musique, nouvelle vague, Belgrade, années 80, nouvelles générations, perceptions contemporaines

Primljeno / Received: 30.07.2013.

Prihvaćeno / Accepted for publication: 07.11.2013.